

HISTORIA ECONOMICA D'ESPAÑA SIGLES XIX I XX.

Pere Pascual i Domenech.

Aquesta assignatura està dedicada a examinar els grans problemes relacionats amb la crisi de l'economia de l'antic règim i el procés de formació de la societat capitalista. Si bé l'objecte d'estudi i anàlisi és l'economia de l'Espanya contemporània, la problemàtica derivada de la base econòmica es presentarà estretament relacionada amb les transformacions socials i les actituds polítiques per tal d'aconseguir una interpretació global del procés històric. El caràcter introductori de l'assignatura fa que sigui necessari dedicar especial atenció a la descripció temàtica, la qual es complementarà amb el platejament de les grans interpretacions de conjunt o les contraposades, sobre determinades qüestions o períodes, objecte de debat. El programa adoptat es desenvoluparà d'una manera flexible, tant pel que fa a l'exposició dels temes com al temps de dedicació, els quals es procuraran il·lustrar amb informació sobre fonts historiogràfiques.

PROGRAMA.

1. La crisi de l'economia de l'antic règim.

- a) Les estructures socials, l'agricultura de l'antic règim i l'estancament aconòmic. b) El cas català: la transformació de l'agricultura i l'arrançada comercial i industrial. c) La pèrdua de l'Imperi colonial i el procés de presa de consciència de la burgesia. d) La quebra de la monarquia absoluta. e) Depressió econòmica i ruïna de la pagesia (1793-1832).

2. La revolució burgesa i l'acceleració de l'ascens de la societat capitalista.

- a) La reforma agrària: objectius, fases i transferència de propietat durant les diferents etapes de la desamortització. b) La Hisenda pública: el dèficit, el deute i la Banca. c) Els ferrocarrils i el capital estranger. d) Desenvolupament i debilitat del sector industrial: la Indústria cotonera

i la siderúrgica. e) La crisi dels anys seixanta i l'assaig lliurecanvista.

3. Capitalisme i estancament econòmic (1875-1929)

- a) La formació del mercat nacional. b) La població i la terra: estructures socials, misèria de la pagesia i lluites entorn de la propietat de la terra.
- c) La crisi agrícola de finals del XIX i la reacció protecciónist. d) Els problemes de la Hisenda pública i la miseris: capital estranger i exportació de mineral. e) La indústria siderúrgica basca: exportació de mineral, acumulació i desenvolupament industrial. f) El procés de formació i presa de consciència del proletariat industrial. g) La pèrdua de les ultimes colònies i la burgesia catalana. h) L'expansió durant la Gran Guerra i la crisi econòmica de postguerra (1914-1923). i) La dictadura: un capitalisme a la defensiva i en crisi (la crisi de la pesseta).

4. El reformisme de la II República.

- a) L'economia espanyola i la depressió econòmica mundial. b) La llei de reforma agrària i les dificultats per a la seva aplicació. c) La guerra civil: les experiències collectivistes i socialitzants de l'Espanya republicana (1). d) La Guerra Civil: finançament i costos econòmics i demogràfics. (2).

5. El capitalisme espanyol durant la dictadura franquista.

- a) L'autarquia: política econòmica del feixisme (misèria popular i acumulació) b) El viratge del sistema autàrquic cap a una política econòmica liberal. c) L'agricultura i el desenvolupament econòmic dels anys seixanta. d) El creixement econòmic i la dependència del capitalisme espanyol respecte del capital estranger.

BIBLIOGRAFIA BÀSICA.

Malgrat la bibliografia sobre la història econòmica del l'Espanya contemporània és molt abundant, no hi ha excesives obres de síntesi que cobreixin tot el període. La ja clàssica obra de Vicens Vives, J.: Manual de historia económica de España, Barcelona, Vicens Vives, J., 1959, (les darreres edi-

cions han estat revisades i posades al dia per J. Nadal) té aquest caràcter y se suposa que es prou coneguda; darrerament ha estat traduïda una síntesi, tal vegada massa esquemàtica, però que conté una rica informació bibliogràfica del període històric en qüestió, Harrison, Joseph: Historia económica de la España contemporánea. Barcelona, Vicens Vives, 1980. Per a preparar l'assignatura pot ser de consulta molt profitosa la selecció de textos publicada per Aracil, Rafael., M. García Bonafé (eds.): Lecturas de historia económica de España (2 vols.), Vilassar de Mar, Oikos-Tau, 1976-1977.

A continuació s'ofereix una relació bibliogràfica que, sense ser exhaustiva, recull obres fonamentals sobre la temàtica a estudiar. Durant el curs, en el moment de desenvolupar cada tema, es donarà la bibliografia complementària:

- Anes, Gonzalo: Las crisis agrarias en la España moderna. Madrid, Taurus.  
1970.
- Vilar, Pierre: Catalunya dins l'Espanya moderna (4 vols.). Barcelona, Eds. 62, 1964-1968.
- García Lombardero, Jaime: La agricultura y el estancamiento económico en la España del Antiguo Régimen, Madrid, Siglo XXI, 1974.
- Fernández de Pinedo, Emiliano: Crecimiento económico y transformaciones sociales del País Vasco (1100-1850). Madrid, Siglo XXI, 1974.
- Bernal, Antonio Miguel: La lucha por la tierra en la crisis del Antiguo Régimen, Madrid, Taurus, 1979.
- Nadal, Jordi-Gabriel Tortella (eds.): Agricultura, comercio colonial y crecimiento económico en la España contemporánea. Barcelona, Ariel, 1974. (Actes del 1er. col.loqui d'història econòmica d'Espanya).
- Fontana, Josep: La quiebra de la monarquía absoluta, 1814-1820 (la crisis del Antiguo Régimen en España). Barcelona, Ariel, 1971.

- Fontana, Josep: Hacienda y Estado en la crisis final del Antiguo Régimen español: 1823-1833. Madrid, Inst. Estudios Fiscales, 1973.
- Fontàna, Josep: La revolución liberal. Política y Hacienda en 1833-1845. Madrid, Inst. Estudios Fiscales, 1977.
- Fontana, Josep: Cambio económico y actitudes políticas en la España del siglo XIX, Barcelona, Ariel, 1973.
- Segura, Francisco Simón: La desamortización española del siglo XIX. Madrid, Inst. Estudios Fiscales, 1973.
- Nadal, Jordi: El fracaso de la Revolución industrial en España, 1814-1913. Barcelona, Ariel, 1975..
- Nadal, Jordi: Industrialización y desindustrialización del sureste español, 1817-1913. "Moneda y Crédito", 120. Madrid (1972), pp. 3-77.
- Tortella, Gabriel: Los orígenes del capitalismo en España. Banca, industria y ferrocarriles en el siglo XIX. Madrid, Tecnos, 1973.
- Aracil, Rafael-M. García Bonafé: Industrialització al País Valencià. (el cas d'Alcoi). València, E. Climent, 1974.
- Izard, Miguel: Industrialización y obrerismo. Las Tres Clases de Vapor, 1869-1913. Barcelona, Ariel, 1973.
- Artola, Miguel (ed.): Los ferrocarriles en España, 1844-1943. (2 vols), Madrid, Banco de España, 1973.
- Ringrose, David R.: Los transportes y el estancamiento económico de España (1750-1850). Madrid, Tecnos, 1972.
- Sánchez Albornoz, Nicolás: España hace un siglo: una economía dual. - Madrid, Alianza, 1977.
- Torras Elias, Jaume: Aguardiente y crisis rural. Sobre la coyuntura vitícola, 1793-1832. "Investigaciones económicas, 1. Madrid 1976, pp. 45-67.
- Garrabou, Ramón: La crisi agrària espanyola de finals del segle XIX: una etapa del desenvolupament del capitalisme. "Recerques", 5. Barcelona, (1975), pp. 163-216.

- Sardá, Juan: La política monetaria y las fluctuaciones de la economía española en el siglo XIX. Barcelona, Ariel, 1970.
- González Portilla, M. El desarrollo industrial de Vizcaya y la acumulación de capital en el último tercio del siglo XIX. "Anales de Economía", 24 Madrid, (1974), pp. 43-83.
- Maluquer de Motes, J.: La burguesía catalana i l'esclavitud colonial: modelos de producción i práctica política. "Recerques", 3. Barcelona (1974), pp: 83-136.
- Riquer, Borja de: Lliga regionalista: La burgesia catalana i el nacionalisme (1898-1904). Barcelona, Eds. 62, 1977.
- Roldán, Santiago-J. Juís García Delgado: La consolidación del capitalismo en España, 1914-1920. (2vols.) Madrid, Confed. esp. Cajas de Ahorra, 1974.
- Fontana. Jose'-Jordi Nadal: España, 1914-1970, dins vol. VI. de M. Cipolla (ed.): Historia económica de Europa. Economías contemporáneas (II). Barcelona, Ariel, 1980.
- Lluch, Ernest: La vía valenciana. Valencia, E. Climent, 1976.
- El Banco de España. Una historia económica. Madrid. Banco de España, 1970.
- Naredo, José Manuel: La evolución de la agricultura en España. (Desarrollo capitalista y crisis de la formas de producción tradicionales). Barcelona, Laia, 1971.
- Malefakis, Edward: Reforma agraria y revolución campesina en la España del siglo XX. Barcelona, Ariel. 1971.
- Leal, José Luis i d'altres: La agricultura en el desarrollo capitalista español (1940-1970). Madrid, Siglo XXI, 1975.
- Donges, Juergen B.: La industrialización en España. Políticas, logros, perspectivas. Vilasar de Mar, Oikos-Tau, 1976.